

Migranti i književnost

Uz naš mali jubilej, a to je 15 godina izlaženja nove serije *Etnoantropoloških problema* i ujedno 50. broj, započinjemo novu izdavačku godinu sa tematom „Migranti i književnost“. Želja nam je bila da kroz ovaj interdisciplinarni temat spojimo tri oblasti istraživanja: antropologiju, migracije i književnost. Aktualnost velikih i intenzivnih migracijskih kretanja posle Drugog svetskog rata podstakla nas je da ovim tematom pokušamo da damo naučni doprinos, sagledavajući migracije iz ugla književnih dela tumačena kroz antropološku teorijsko-metodološku perspektivu.

Antropologija migracija je već odavno etablirana oblast kojoj su posvećena mnoga istraživanja, teorijska i empirijska. Odnos antropologije i književnosti je intenziviran od 80ih godina prošlog veka kada su mnogi antropolozi shvatili da se u fikcionalnim i ne-fikcionalnim književnim delima nalazi obilje socio-kulturnih opisa i analiza koji su vredni antropološkog tumačenja. Književnost posvećena migrantima i njihovim iskustvima i sudbinama proizvela je mnoštvo dela koja su već oformila poseban tematski korpus koji se proteže od autobiografija, antropološke proze, esejistike do romana, priča i pesama.

Problem oko toga kako ovu književnost nazvati – migrantskom, imigrantskom, emigrantskom, migracionom, gastarbajterskom, interkulturalnom, hibridnom, književnošću stranaca, književnošću tuđine, književnošću egzila, itd – odlučili smo da ne rešavamo i ne dajemo o tome svoj konačni sud. Neke od ovih odrednica aludiraju na migrantsku biografiju pisaca, drugi termini se odnose na tematsko-sižejnu osnovu dela, ili pak na obe stvari istovremeno. Rasprava takođe pokreće i pitanje toga da li pisci u emigraciji pišu na maternjem ili usvojenom jeziku zemlje domaćina, i ako su sami emigranti a ne pišu o svom ili tuđem migrantskom iskustvu, već se ostvaruju u drugim žanrovima književnosti, da li onda spadaju u migrantsku književnost i treba li ih uopšte smatrati migrantskim piscima ili ne, itd. No, kako god bilo, čini nam se da je debata o adekvatnim nazivima za ovaj žanr književnosti motivisana više političkim i ideološkim namerama i konstrukcijama nego samim literarnim kriterijumima. Za antropološku nauku to, na kraju krajeva, i nije toliko bitno. Ona se bavi književnošću o migracijama/migrantima kao izvorom za socio-kulturnu analizu tog fenomena.

Namera temata je da predstavi pisce iz Srbije i bivše Jugoslavije koji su emigrirali i, s druge strane, da antropološki analizira književna dela o migrantima iz Srbije i bivše Jugoslavije, bez obzira kada su emigrirali i kojim povodom. Sticajem okolnosti, sve učesnice temata opredelile su se za pisce i njihova dela nastala tokom druge polovine 20. i početkom 21. veka.

U radu Ivane Pajić i Mirjane Zarifović Grković *Gde mi je mesto? Autori poreklom iz bivše Jugoslavije u savremenoj nemačkoj književnosti*, koji otvara ovaj temat, može se naći detaljnija rasprava i teorijski okvir za nastanak pomenutih termina za ovu vrstu književnosti, i ujedno se razmatra stvaralaštvo nekoliko savremenih ex-jugoslovenskih pisaca u Nemačkoj koji pišu na nemačkom jeziku. Rad Gordane Ilić Marković *Na pogrešnom koloseku osećam se dobro: Milutin Doroslovac – Milo Dor* bavi se migrantskom biografijom i raznovrsnim stvaralačkim radom tog poznatog i priznatog srpskog pisca koji je živio i stvarao u Austriji. Dva naredna teksta analiziraju romane koji pripadaju, uslovno rečeno, gastarbajterskoj književnosti a govore o sudaru svetova između gastarbajtera i domaćeg stanovništva u Austriji i Nemačkoj, kao i između različitih generacija migranata, te o problemima migranata da nađu svoje mesto u tuđem svetu. Reč je o radu Dragane Antonijević *Bečki haustori u sumračnoj viziji Darka Markova* kojim se analizira roman „Sumrak u bečkom haustoru 2“ i rad Ane Banić Grubišić „*Između dva sveta*“ – antropološka analiza gastarbajterskog romana *Taksist od Münchena* hrvatskog gastarbajtera i taksiste Romana Mrkića.

Nakon, uslovno rečeno, „nemačkog bloka“ tekstova, slede dva rada koji analiziraju romane srpskih pisaca u Kanadi: Marija Brujić piše o romanu našeg slavnog pisca Davida Albaharija o imigrantskoj nostalgiji i otuđenosti u tekstu *Roman Snežni čovek Davida Albaharija. Antropološko čitanje*, dok se Maja Ćuk bavi zbirkom priča bosanskog pisca srpskog porekla Gorana Simića, objavljenog na engleskom jeziku, u tekstu *Izmicanje boljeg sutra: kriza identiteta imigranata u delu Jučerašnji ljudi*.

Sledeći je rad Mladene Prelić koja razmatra zanimljivo napisan roman koji meša ćirilicu i latinicu i različite jezike srpskog pisca iz Mađarske u tekstu *Ičvičevo putovanje. Reprerentacija identiteta u romanu London, Piomaz Petra Miloševića*. O neobičnom životu i delu srpskog pisca, etnografa-amatera i avanturiste Sretena Božića alijas B. Vongara, čoveka koji je veći deo života proveo među australijskim Aboridžanima kojima je posvetio svoj književni rad, piše Gordana Gorunović u tekstu *Književno delo i život B. Vongara u svetlu etnologije i antropologije*. Temat zatvara tekst Nine Kulenović o bosansko-hrvatskom piscu Bekimu Sejranoviću, imigrantu u Norveškoj, „*Svi mi u sebi nosimo mnogo identiteta, mnoštvo tih naših Ja*“: antropološka analiza *Dnevnika jednog nomada Bekima Sejranovića*.

Nadamo se da ćemo ovim tematom podstaći neka buduća i obimnija istraživanja migrantske/migracione književnosti kroz prizmu antropološke, sociološke i literarne analize.

U Beogradu, aprila 2020. godine

Urednica temata:
prof. dr Dragana Antonijević